

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 1: Joukkotuhoaseet

Harjoitus 1: Tiedon kerääminen

Valitkaa aihe:

- 1.) Ydinaseet
- 2.) Kemialliset aseet
- 3.) Biologiset aseet
- 4.) Radiologiset aseet

Visualisoikaa seuraava tieto PowerPoint-esitykseksi, julisteeksi tai miellekartaksi:

- A. Asetyyppin piirteet
- B. Aseen riskit terveydelle ja ympäristölle
- C. Miten voimme suojautua?

Voitte löytää tarvitsemaanne tietoa Medical Peace Work -nettisivuilta:

<http://medicalpeacework.de/mod/book/view.php?id=133>

Luku 1: Joukkotuhoaseet

- Kappale 1.1: Ydinaseet
<http://medicalpeacework.de/mod/book/view.php?id=133&chapterid=65>
- Kappale 1.2: Biologiset aseet
<http://medicalpeacework.de/mod/book/view.php?id=133&chapterid=66>
- Kappale 1.3: Kemialliset aseet
<http://medicalpeacework.de/mod/book/view.php?id=133&chapterid=67>
- Kappale 1.4: Radiologiset aseet
<http://medicalpeacework.de/mod/book/view.php?id=133&chapterid=68>

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Harjoitus 2: Vaikutusten laskeminen

Laske karkean, Hiroshima-tyyppisen ydinpommin (12,5 kilotonnia) vaikutukset omassa kaupungissasi käyttämällä ao. taulukkoa:

Alue	Etäisyys räjähdyspisteestä	Alue	Asukastiheys / km ²	Kuolleisuusaste	Kuolleiden määrä
A	0-0.5 km	0.8 km ²		98%	
B	0.5-1.0 km	2.3 km ²		90%	
C	1.0-1.5 km	4.0 km ²		46%	
D	1.5-2.0 km	5.65 km ²		23%	
E	2.0-5.0 km	65.9 km ²		2%	

Valitse kohde pommille. Käyttäen kohdetta "räjähdyspisteenä", piirrä sen ympärille samankeskiset alueympyrät kaupunkisi kartalle tästä pisteestä ulospäin.

Mitä näillä alueilla sijaitsee? Kuka asuu tai työskentelee siellä? Mitä tärkeitä rakennuksia alueilla on, esim. sairaaloita, hallintorakennuksia?

Pohdi, miten tällainen ydinhyökkäys vaikuttaisi sinuun itseesi. Missä sinä olisit, entä perheesi ja ystäväsi (päivänajasta riippuen)?

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 2: Muiden aseiden ja konfliktistrategioiden terveysvaikutukset

Harjoitus 3: Aivorihi sotarikoksista

1. Pohtikaa aivoriihessä millaiset teot olisivat sotarikoksia.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

2. Kirjoittakaa alla olevat aseet / konfliktistrategiat korteille ja kiinnittäkää ne aivoriihessä keksimienne sotarikosten viereen taululle.

Lista aseista/konfliktistrategioista

Maamiinat	Raiskaus, seksuaalinen väkivalta
Rypälepommit	Orjuus
Ydinaseet	Kansanmurha
Agent Orange –myrky	Mattopommitukset
Sinappikaasu	Siviilien joukkomurha
Biologiset aseet	Ydinreaktorin räjäytys
Uraaniaseet	Kidutus
Radiologiset levitysaseet	Lapsisotilaiden käyttö
Räjähävät Dum-dum-luodit	Lääkintähenkilöstön esittäminen
Sokaisevat laser-aseet	
Geneettiset aseet	

3. Verratkaa omaa listaanne alla olevaan kansainvälisestä humanitaarisesta lainsäädännöstä ja kielletyistä aseista sekä strategioista tarjottuun tietoon ja lisätkää taululle kohdat, jotka puuttuivat teidän listaltanne.

Kansainvälisen humanitaarisen lain mukaan:

On kiellettyä käyttää aseita, jotka:

- aiheuttavat tarpeetonta kärsimystä ja liiallista vammaa (esim. dum-dum-ammukset tai sokaisevat laser-aseet)
- ovat vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, ts. vaikuttavat yhtä lailla taistelijoihin kuin siviileihinkin (esim. maamiinat, rypälepommit)
- tuhoavat siviilien selviämiseksi välttämättömiä asioita (esim. veden myrkyttäminen)
- aiheuttavat ympäristölle pysyvää vauriota (esim. radiologiset levitysaseet)
- sisältävät myrkyllisiä kaasuja, kemiallisia tai biologisia tuhoaineita (kaikki kemialliset ja biologiset aseet, esim. Agent Orange ja sinappikaasu)

Kiellettyjä konfliktistrategioita:

- Lapsisotilaiden käyttö
- Vihollisen hämääminen tekeytymällä suojelluksi henkilöksi
- Raiskaus, seksuaalinen väkivalta, seksuaalinen orjuuttaminen
- Vankien epäinhimillinen kohtelu (kuten orjuutus, kidutus)
- Joukkomurhat tai kansanmurhat
- Patoja, sulkua tai ydinenergialaitoksia vastaan hyökkääminen
- Siviilejä kohtaan kohdistuvan suhteettoman vahingon kohtuuton aiheuttaminen (esim. mattopommitus)

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Ydinaseita sinänsä ei ole kielletty, mutta kaikki niiden käyttöskenaariot todennäköisesti rikkoisivat kansainvälistä humanitaarista lakia. Uraaniaseita ei myöskään ole kansainvälisesti vielä kielletty, mutta jotkut maat (Belgia, Costa Rica) ovat kieltäneet ne.

4. (Lisätehtävä) Keskustelkaa tästä Punaisen ristin ehdotuksesta

Punaisen ristin kansainvälinen komitea (ICRC) on ehdottanut, että tietyn asetyypin laillisuus voitaisiin määritellä tarkistamalla, aiheuttaako sen käyttö joitain seuraavista vaikutuksista:

- sairauksia jotka eivät johdu räjähdysten tai ammusten aiheuttamasta fyysisestä vahingosta
- epänormaaleja fysiologisia tai psykologisia tiloja (muutoin kuin mitä räjähdysten tai ammusten aiheuttaman vahingon seurauksena on oletettavaa)
- pysyvää, ko. asetyypille tunnusmerkillistä vammautumista
- ko. asetyypille tunnusmerkillistä ulkoista turmelemista tai epämuodostumia
- täysin tai lähes väistämätöntä kuolemaa kenttäsaaralassa tai korkeaa kuolleisuusastetta saaralassa
- kolmannen asteen vammoja niille, jotka selviytyvät saaralaan
- vaikutuksia, joihin ei ole hyvin tunnettua ja todennettua lääketieteellistä hoitokeinoa, jota voitaisiin käyttää hyvin varustellussa kenttäsaaralassa

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 2: Muiden aseiden ja konfliktistrategioiden terveysvaikutukset

Harjoitus 4: Väittely ei-tappavista aseista, Non-Lethal Weapons (NLW)

Ei-tappavien aseiden, Non-Lethal-Weapons (NLW), määritelmä

- Ei-tappavat aseet on nimenomaisesti suunniteltu ja niitä pääosin käytetään lamauttamaan ihmisiä tai tekemään laitteistoja toimintakelvottomiksi minimaalisin oheisvahingoin omaisuudelle tai ympäristölle
- niiden tulisi olla tarkkaan erottelevia, eikä aiheuttaisi ylimääräistä kärsimystä
- niiden vaikutusten ihmisiin tulisi olla väliaikaisia ja palautuvia
- niiden pitäisi tarjota vaihtoehtoja tai nostaa kynnystä tappavan voiman käyttämiseen

Argumentteja puolesta ja vastaan

Puolustajat toteavat, että termi "ei-tappava ase" heijastaa aivan oikein sitä tavoitetta, että tarkoitus ei ole tahallisesti tappaa tai aiheuttaa pysyvää vahinkoa. Se ei siis tarkoita sitä, etteivätkö "ei-tappavat" aseet joskus saattaisi aiheuttaa kuolonuhreja, vaan sitä että verrattuna tappaviin aseisiin, tällaisten aseiden käyttö voisi merkittävästi vähentää kuolonuhrien määrää väkivaltaisissa konflikteissa. Ei-tappavia aseita on käytetty jo vuosia, mutta nyt kehiteltävät versiot ovat paljon entisiä kehittyneempiä.

Vastustajat tuovat esiin huolta siitä, että tällaisten aseiden kutsuminen "ei-tappaviksi" piilottaa taakseen sen tosiasian, että niillä voi olla tuhoisia vaikutuksia kohteisiinsa ja että niillä voidaan vammauttaa ja tappaa. Nykyinen trendi useita eri tekniikoita yhdistelevien ja erilaisia toimintamoodeja sisältävien ei-tappavien aseiden suuntaan on saanut Punaisen ristin argumenttoimaan, ettei nimityksiä "ei-tappava" tai "vähemmän tappava" tulisi käyttää lainkaan, vaan kaikki aseet ovat yhtä lailla aseita.

Tiedonlähteitä

Lisätietoa voidaan etsiä uusia asetyyppejä esittelevästä kappaleesta ja internetistä (esim. katso lähdeluettelo ko. kappaleen lopussa).

Väittely

Ensimmäinen puolustaja pitää kuuden minuutin puheenvuoron esittäen argumenttinsa. Ensimmäinen vastustaja pitää kuuden minuutin puheenvuoron esittäen argumenttinsa.

10 minuutin tauko vastineiden keksimistä varten.

Toinen puolustaja vastaa vastustajien argumentteihin neljän minuutin ajan. Toinen vastustaja vastaa puolustajien argumentteihin neljän minuutin ajan.

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

Luku 3: Reaktioita sotaan

Harjoitus 5: Yleistä tietoisuutta lisäävä teko

Suunnitelkaa yleistä tietoisuutta lisäävä teko liittyen johonkin seuraavista aihealueista:

1. käsiaseiden ja pienten tuliaseiden käyttö
2. uraaniaseiden vaikutukset
3. rypälepommit

Suunnitellessanne tekoanne, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä tiedätte näiden aseiden vaikutuksista (faktoja ja tilastoja)
- Mitä mieltä olette näiden aseiden käytöstä? (käyttäkää henkilökohtaisia kokemuksia)
- Miten ne vaikuttavat teihin? (motivaatio toimintaan)
- Mitä voitte tehdä asialle? (viesti, toimintamahdollisuus)

Teko voi tapahtua kadulla tosielämässä tai internetissä. Siinä tulisi olla voimakkaita visuaalisia tai dramaattisia elementtejä. Faktoja, tilastoja tai henkilökohtaisia tarinoita voidaan keksiä, mutta niiden tulisi olla niin realistisia kuin mahdollista. Joitakin faktoja ja tilastoja löytyy kurssin 3 kappaleista näiden aseiden vaikutuksista, mutta varsinainen tutkimustyö tulisi pitää vähäisenä.

Teitä pyydetään esittelemään suunnitelmanne teosta lyhyesti (10 min) kaikille osanottajille

Hyödyllistä tietoa:

- **Käsiaseet ja kevyet aseet**, eli 'perinteiset aseet', ovat sellaisia aseita, joita voi käyttää yksi tai kaksi ihmistä. Ne sisältävät pienaseet, rynnäkkökiväärit, konekiväärit, kranaatit ja maamiinat. Tällaiset aseet aiheuttavat maailmanlaajuisesti suurimman osan kuolemista väkivaltaisissa konflikteissa, lisäävät kuolemantapauksia varkauksissa ja päällekkauksissa sekä itsemurhayritysten kuolleisuutta. Maailmassa on 639 miljoonaa käsiasetta, eli noin yksi jokaista kymmentä ihmistä kohti. Yli puolet maailman maista ottaa osaa 7,5-8 miljoonan uuden aseiden ja 10-14 miljardin ammuksen tuottamiseen vuosittain (Small Arms Survey 2003). Globaali kauppa käsiaseissa ja kevyissä aseissa on arvoltaan noin 21 miljardia USA:n dollaria eli 15 miljardia euroa vuosittain (Hillier & Wood, 2003). Noin 98 maalla on edellytykset tuottaa käsiaseita, mutta suurin osa tuotetaan Euroopassa (47 %) sekä Pohjois- ja Keski-Amerikassa (34 %).

Uraaniaseet sisältävät radioaktiivista köyhdytettyä uraania (U-238). Uraaniaseet on suunniteltu läpäisemään panssaroitujen ajoneuvojen kuten panssarivaunujen suojuksia. Osuessaan kohteeseen uraanista tehty läpäisykärki sulaa ja haihtuu osittain. Tästä syntyvät metallihiukkaset alkavat spontaanisti palaa, muodostaen uraanioksidihiukkasia. Kun ammus on päässyt kohteeseensa, polttoainetankit

Kurssi 3: Sota, aseet ja strategiat konflikteissa

syttyvät usein palamaan ja ajoneuvossa säilytetyt ammuksat räjähtävät, johtaen yleensä suuriin räjähdyksiin. Tämän seurauksena läpäisykärjen jäännökset voivat myös osittain palaa jauheeksi (uraanioksidihiuksiksi). Lopputuloksena on hyvin hienojakoista radioaktiivista myrkyllistä pölyä, joka aiheuttaa vahinkoa, jos sitä hengitetään sisään tai syödään. Testikäytön lisäksi uraaniaseita tiedetään käytetyn Persianlahden sodassa 1991, Bosniassa 1994–1995, Kosovossa 1999, Irakissa 2003 ja Afganistanissa. Köyhdytetty uraani (DU) on alfa-aktiivista, mistä syystä sen on väitetty olevan enemmän tai vähemmän harmitonta, koska sen lähettämä radioaktiivisuus ei läpäise ihoa. Se on kuitenkin vahingollista silloin, kun hiukkasia hengitetään sisään, syödään tai ne pääsevät sisälle kehoon haavan kautta. Lisäksi köyhdytetty uraani on raskasmetalli ja sinällään hyvin toksista. Vaikka se onkin jokseenkin vähemmän radioaktiivista kuin luonnollinen uraani, se käyttäytyy kemiallisesti identtisellä tavalla. On yleisesti hyväksytty tosiasia, että uraani sulamattomina hiukkasina sisään hengitettyinä on karsinogeenistä keuhkoille radioaktiivisen säteilynsä vuoksi, ja että se voi sulavassa muodossa ylittää keuhkojen veri-ilmaesteen tullen kehossa systeemiseksi ja fysiologisesti toksiseksi munuaisille. Uraani saattaa myös olla genotoksista, mikä tarkoittaa, että se saattaa vahingoittaa ihmisen geeniperimää, potentiaalisesti johtaen syöpään. Uraaniaseita ei ole suoraan kielletty, mutta monet pitävät niitä laittomina nykyistenkin kansainvälisten lakien valossa.

Rypälepommit on tarkoitettu vihollisen suuria joukko-osastoja vastaan hyökkäämiseen. Ne hajoavat ilmassa ennen osumistaan kohteeseen, lähettäen liikkeelle 200–400 pientä pommiä, jotka voivat osua 250 metrin alueelle. Sodankäynnin luonteen muuttuminen on johtanut kuitenkin siihen, että niitä käytetään vihollisia vastaan tiheään asuttujen alueiden sisällä tai lähellä, jolloin ne hyvin usein aiheuttavat vakavia loukkaantumisia tai kuolemia siviilien keskuudessa tarkoitettun sotilaskohteen sijaan. On olemassa toinenkin vaara: jopa 40 % pienistä pommeista jää räjähtämättä välittömästi, jättäen sodan runtelemille alueille räjähtämättömien ammusten vanoja. Rypälepommeja koskevat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden yleiset säädökset, mutta nimenomaisesti juuri niitä ei säädelty missään kansainvälisessä sopimuksessa ennen Convention on Cluster Munitions –sopimuksen allekirjoittamista joulukuussa 2008. Tämä kansainvälinen sopimus juonsi juurensa Norjan hallituksen Osloon prosessina tunnetusta aloitteesta, joka lähti liikkeelle helmikuussa 2007 tavoitteenaan kieltää rypälepommit. Sopimuksen allekirjoitti 94 maata Oslossa 3-4.12.2008.